

EIERE OG BRUKERE AV ÅRHUS HOVEDGÅRD

Kilde: www.gamlegjerpen.no, **Omfattende og imponerende database laget av Gard Strøm.**

Strøm skriver bl.a. dette om eierskap og brukere til den gamle gården: "Halvparten av gården (3 huder) var eid av Bærulf Venstøp i 1611 og 1613. Siden var det forskjellige byborgere som brukte Århus som avlsgård."

Gården var mye på handel på 1600-tallet, men den var udelt helt fram til 1756.

"Elias Winther kjøpte hele eiendommen i ca. 1750. Han delte opp mesteparten av gården i 1756 og solgte 5 huder til bøndene (delt i 4 like deler) og beholdt 1 hud selv. Sønnen Hans Winther overtok denne huden i 1793. Han solgte sin part allerede i 1796 til Simon Jørgensen som igjen solgte til Marcus Barnholt i 1797."

Det informeres videre om at brukerne siden 1685 for det meste var selveiere. "Av tidlige leilendinger vi kjenner til er: Guttorm i 1385, Solve i 1528, Jernbrukeren Nickolaus Beda i 1578, "Velbyrdige fru Kirsten, som var enke etter lagmann Pros Lauritzen i Skien i 1603, byfogden i Skien Søren Beda i 1616 og 1624."

Små glimt av livet til enkelte dukker opp i dokumentene: "Som vi kan se av skattematrikkelen for 1670, var det Johan Groll som leide gården i 1670 og 1679. Tollef Aarhus fra ca. 1680. Hans hustru fikk i 1682 en dødfødt datter som ble begravet i Gjerpen den 4/10-1682. "Tolloff Aarhus datter død i fødselen."

Bent Aarhus var nevnt i kirkeboka i 1690 da han døpte sin sønn Tarald i Gjerpen den 26/12-1690 Anders Nilssen Gjerpen nevnes som gårdbruker og selveier på Århus fra 1685."

Gard Strøm: "Anders Nielsen Gjerpens kone, Dorthe, var enke etter presten Mikkel i Holla ("sl. Her, Michels"), de blev trolovet i Holla. Hun var fadder i Gjerpen i 1682 for prestens datter. Anders Nilsen Gjerpen var fadder ved samme dåp. 2 ½ år senere var Dorthe gift for 2. gang med den samme Anders. Hun var ofte fadder i Gjerpen kirke, bl.a. for Arne Rollesfsen Strømdals barn (på Lille Strømdal) i 1688, 1690 og 93 for Isak Gulsets barn (Isak var gift med Kirsten Vetlesdatter) i 1693, for Nils Gulsets barn i 1692 (Nils Gulset var gift med Maren Vetlesdatter) og for Nils Aamots datter i 1692."

Bruksdelingen: Som leilendinger, brukere og beboere på Århus på slutten av 1600 og opp til bruksdelingen i 1756 kan nevnes Tønnes Helgesen Aarhus, Jørgen Aarhus, Arve Aarhus, Rasmus Kruse, Ole Gudmundsson. Århusgård ble delt i

1756: Fra det ene bruket på 1 hud og 3 skinn ble senere bl.a. skilt ut *gårdsnummer 5 og bruksnummer 3*, gårdens eier i dag er Per Århus. Eier og bruker i 1845 var Jens Eliassen Aarhus gift med Maren Kirstine Jacobsdatter fra Gulset. Jens og Maren Kristine var søskenbarn. Jens Aarhus var den eneste av bøndene i Gjerpen som var med på å opprette Skiens ysteri, senere Skiens Meieri.

Århus Gård – bruk nr.2 Ligger ved Århusv. – syd for bruk nr.1

Jens Eliassen var utmeldt av Statskirken. Ved sin død i 1895 var han ikke tilknyttet noe trossamfunn. Århus *Vestre – gårdsnummer 5 og bruksnummer 2* ble skilt ut i 1866. Gården ligger på vestsida av Falkumelva (tidligere kalt Århuselva på dette stedet) og ligger på begge sider av Hyniveien. Kasserer, godsbestyrer Kasserer og godsbestyrer (Fossum) Johannes

Christiansen f. 4/6-1875 d. 3/1-1929 eide gården. Han giftet seg i 1898 med Ida Margrethe Hansdatter fra Århus G.Strøm: Christiansen var volontør som kasserer ved Løvenskiold-Fossum i 1900. Han ble siden kasserer der. (Volontør: "Egentlig frivillig, person som gjorde tjeneste som sjømann eller soldat uten lønn, etter hvert også om kontorarbeider uten lønn, som arbeider i håp om fast ansettelse"). Ina Grubbe, Christiansens oldebarn er nå eier av gården.

Fra det andre bruket på 1,5 hud ble senere bl.a. skilt ut *gårdsnummer 5 og bruksnummer 1 – nå kalt Århus gård* og er i Telemark Landbruksselskaps eie. Landbrukets forsøksring har betydelig virksomhet på gården og det arbeides for at den skal kunne gjøres åpen som besøks og læringssted for befolkningen. Lars K. Aarhus (f. 21/7-1898 d. 21/10-1992) testamenterte gården til landbruksselskapet før han døde. Han forutsatte da at gården skulle drives slik landbruksselskapet har lagt opp til.

Lærer og kirkesanger Christen Lund er notert som bruker i 1830. Han var en av de første lærere i Gjerpen med skikkelig lærerutdanning. Kammerherre Severin Løvenskiold kostet på ham 3 – årig lærerutdanning ved Brahetrollborg Seminar på Fyn i Danmark (1806-1809). Han ble Gjerpens andre ordfører (1841-1843). Tjenestefolk her i 1835: Christine C. Gasman(25), Maren Kirstine Knudsdatter(20), Laurentze Gundersdatter(17), Inger Halvorsdatter(17), Børre Christ. Jacobsen(20), Søren Sørensen(50). (G.Strøm, www.gamlegjerpen.no) Helsa sviktet og Christen Lund måtte trappe ned på sin arbeidsinnsats. Han var insolvent og konkurs ved sin død i 1867.

Skiftet og konkursboet ble oppgjort endelig 1871 da gården ble solgt for 4 223 spesidaler.

Altenburg

Fra det fjerde bruket: *Altenburg*
Århus Fra 1889 er gården registrert som *gårdsnummer 5 og bruksnummer 11* Adresse i dag: Århusv. 224, 3721 Skien. Eier av jorda fra 1797 var Marcus Barnholt. Landskyld: 1 hud. Anders Knudsen Aarhus leide denne jorda av M. Barnholt fra 1792 som tillegg til egen gård (br.nr 7).

Gard Strøm www.gamlegjerpen.no):
"Gården ble solgt til kjøpmann Johan Andreas Altenburg g. Hedeveg Christine Paus i 1809. Et hus ble i

denne tiden bygget her som landsted for Henrik Ibsens bestemor. Derav navnet "Altenburg". Morten Eriksen bodde her med sin familie som inderster i 1835. Landskyld 1838: 1 hud (rev.til 2 skylddaler 1 ort 20 skilling). Eier i 1835: Mad. Altenburg. I 1838: Ole Larsen Wold. Ole Larsen Wold kjøpte eiendommen i 1838, Jacob Jensen Gulset i 1843 og prokurator Søren Martinius Blom i 1849, som samme året solgte gården til bondeselveie."

Svennung Nilsen fra Holla var selveiende gårbruker på Altenburggården fra 1849. Han og familien bodde før dette på Mæla. Gårdens hadde i 1875 en husdyrbesetning på 7 kuer, 1 hest, 3 sauer og 1 gris. Etter Svennung fulgte snekker og selveier Ole Svennungsen Aarhus som gårdbruker fra 1868. Han hadde ingen barn. Ole døde i 1924 og kona hans, Marie Tollefine Eliasdatter Aarhus, døde i 1947 Trygve Lauritsen fra Tjølling kjøpte gården og begynte som gårdbruker på Altenburg Århus i 1935. Hans sønn, Thorbjørn Lauritsen, tok over gården i 1969. I dag (2009) er det hans sønn som har overtatt Altenburg.